

KR. NIELSEN

LIVSERINDRINGER

VEJEN BOGTRYKKERI

1963

Læretiden var fire Aar med Kost og Logi og 50 Kr. det sidste Aar. Det blev fysisk set en haard Tid. Arbejdstiden var fra 6 Morgen til 7 Aften med et Kvarter Frokost, et Kvarter Vesper og 1 Time Middag. Vi skulde være paa Arbejdspladsen til Arbejdstidens Begyndelse, selv om der var lang vej, og vi maatte ikke forlade Arbejdspladsen før Fyraften. Al Tilrettelægning og Bortrydning af Materialer skulde foretages før og efter den egentlige Arbejdstid.

Lærlingen skulde transportere alle Materialer, enten i Kurv eller paa Trækvogn; det var yderst sjældent, at Mester tog et Nap med ved Transporten, og han saa heller ikke gerne, at Svendene gjorde det.

Men ellers var Mester en god Mand, retfærdig og omhyggelig med at undervise og forklare hvorfor og hvorledes.

Jeg delte Værelse og Seng med Svenden; det var et lille Værelse med Tagvindue med kun een Rude. Husets eneste Skorsten gik i det ene Hjørne op gennem Værelset, saa der var om Vinteren altid lidt tempereret.

Der var ikke noget med at løbe paa Gaden om Aftenen. Vilde jeg nogen Steder, maatte jeg først spørge om Forlov. Kun Søndag Aften var Gadedøren ulaast; da kunde jeg komme ind uden Vrøvl, selv om det var sent — dog helst inden Midnat.

Vi fik en fortrinlig Kost, meget bedre end jeg var vant til hjemmefra. Et tykt Lag Smør paa Brødet (Margarine var dengang lige i sin Vorden, og „Madammen“ — saadan benævnedes Mesters Kone — vilde ikke have Margarine i Huset), tykt med Paalæg paa Frokost- og Aften-Mellemmaderne og Marmelade eller Honning til Morgenkaffen.

Maaltiderne indtoges i Køkkenet og altid sammen med Mester og Madammen.

Sengen var ogsaa meget bedre end derhjemme, med tykke varme Dynner og en god Tangmadras.

Blev der arbejdet over Aften eller Søndag Formiddag, vankede der altid en Skilling, i Førstningen 35—50 Øre, senere en hel Krone for en Søndag Formiddag.

Der var ingen Teknisk Skole, men de lange Vinteraftener stod vi i Køkkenet og tegnede Ornamentik og Skilteudkast, tildels frihaands, men undertiden brugte vi Passer og Lineal.

Efter to Aars Forløb fik vi en Lærling mere; saa blev det lettere for mig. Ganske vist skulde den anden Lærling have visse Fordele, han var fra et velstaaende Hjem og et Aar ældre end jeg (Søn fra Kjær Mølle i Hejls Sogn, et af de saakaldte otte Sogne Syd for Kolding). Han skulde have eget Værelse, men selv bringe Sengen med; der skulde af hans Far betales 300 Kr. for ham i hans Læretid, men saa skulde han kun staa tre Aar i Lære, da det var Meningen, han skulde i Skole og paa Akademiet i København.

I det daglige Arbejde blev der dog ikke gjort Forskel paa os. Hver maatte tage sin Tørn med i enhver Henseende, og Mester gjorde ingen Forskel med Hensyn til vor Oplæring. Jeg havde de to Aars Forspring rent fagligt, og dem holdt jeg.

Vinteren 1892—93 havde Pastor Sveistrup en Brodersøn som Kapellan; denne interesserede sig for Ungdommen, han talte med Mester om det, og der blev oprettet en Aftenskole med 3—4 Aftener om Ugen i Haandværkerhuset, som ejedes af Haandværkerforeningen. Der var en 12—15 Lærlinge, der søgte Aftenskolen. Kapellanen holdt Foredrag, Mester underviste i Tegning, en ung Skolelærer havde Regning, og en Huslærer fra Grønvang talte om aktuelle Emner. — Pastor Sveistrup døde Sommeren 1893, og saa rejste Kapellanen, hvorefter Skolen opløstes.

Men Vinteren 1893—94 (eller maaske 1894—95) kom to unge Malere til Grønvang nogle Maaneder. De var lige sprunget ud fra Akademiet. Paa Grønvang var der Sommeren før opført et stort, flot Stuehus, og dér fik de to unge Malere Lov at boltre sig med at male og dekorere en ret stor Havesal med Søjler. De to unge Malere var henholdsvis Niels Thermansen, senere Konservator ved Nationalmuseet (han var Søn af den kendte Folketingsmand Niels Jokum Thermansen, benævnt

„Danmarks lærdeste Bonde“, og ven med Lauridsen, Grønvang, og boede i vort Annexsogn Læborg) og Jens Møller Jensen, der malede Københavns nye Raadhus og senere oprettede Skolen for Dansk Kunsthaandværk i København, og som i mange Henseender blev Banebryder saavel for Malerhaandværket som paa Møbelomraadet.

Thermansen gav nu os to Lærlinge 2—3 Afteners Tegneundervisning om Ugen i nogle Uger; vi tegnede efter Gipsafstøbninger og havde Udbytte deraf.

Min Læremester var meget politisk interesseret, og selv om han i mangt og meget holdt paa de gamle Traditioner, saa var han dog demokratisk indstillet. Han var Venstremnad af Chr. Bergs Parti og Hader af Provisoriet og de lyseblaa Gendarmer fra Estrups Tid. Han holdt flere Aviser og saa gerne, at vi læste i dem. Hjemme i mit Barndomshjem havde vi ingen Aviser — det var der ikke Raad til.

Mester tog gerne os Lærlinge med til Fester og Udflugter i Haandværkerforeningen og ogsaa til Grundlovsfest i Skibelund Krat.

Oplæsninger og Dilettantkomedier gav han os altid Billet til.

Vi havde meget Arbejde hos Lærerne ved Askov Højskole, særlig hos Professor Poul la Cour og Poul Bjerge. Derimod kom vi ikke paa selve Højskolen; her havde min Mesters Læremester Arbejdet, han boede i Holsted, havde tidligere boet ved Skodborghus og var en meget dygtig Haandværker.

Ogsaa paa Ladelund Landbrugsskole hos Forstander Niels Pedersen havde vi meget Arbejde; det var en drøj Tur derhen med Trækvogn — der er over en Mil —, men vi blev der om Natten, naar vi da ikke skulde hjem efter flere Materialer.

Det var min Tjans at grave Mesters Have hvert Efteraar og skuffe og rive om Sommeren, altsammen i Fritiden, men Madammen var ikke knap med Drikkepenge for saadant Arbejde. Det hændte ogsaa, at hun

gav mig lidt Bagværk eller andet godt med hjem. Jeg var som Regel hjemme hver Søndag.

I mit Lærefæstemaal var det bestemt, at jeg hver Sommer skulde have fri i 8 Dage paa den Tid, hvor Hækkene paa Kirkegaarden skulde klippes; saa udførte jeg dette Arbejde for Mor, thi det havde hun aldrig rigtig kunnet komme efter.

Det blev strengt overholdt med at sige De til Mester, Svendene og Madammen, men Madammen sagde ogsaa De til Lærlingene. Jeg følte mig ordentlig ved at blive tiltalt med De, men hun var saadan lidt fornemt anlagt.

Jeg skulde hver Morgen pudse Mesters Sko, ogsaa under Svangen.

Omkring ved den Tid, da jeg kom i Lære, blev Alderdomsunderstøttelsesloven gennemført. De nydendes Alder blev fastsat til, at de skulde være fyldt 60 Aar. Sogneraadene skulde skønne, om de var værdige trængende, og der var en Bestemmelse om, at den paa-gældende ikke maatte have modtaget Fattighjælp de sidste ti Aar. Nu havde mine Forældre aldrig søgt Fattighjælp; men dengang min Søster døde (1885), var det meget smaat derhjemme, og Sogneraadsformanden (den tidligere nævnte Niels Hansen) kom da og ville overrække mine Forældre 25 Kroner. Da de sagde, de ikke ønskede Fattighjælp, svarede han: „Det er ikke Fattighjælp og vil aldrig blive regnet som saadan, men vi synes i Sogneraadet, at I har haardt Brug for en Haandsrækning i en trang Tid.“ Saa tog de mod de 25 Kr. Da saa nævnte Lov var vedtaget og min Far var syg og over 60 Aar, søgte han om Alderdomsunderstøttelse; men nu var der kommet en anden Formand, og han bladede tilbage i Regnskaberne og fandt de 25 Kr. opført som Fattighjælp. Posteringen var sikkert ikke sket i nogen ond Hensigt, men det skulde jo føres et Sted — og det kostede nu min Far Understøttelsen i 4—5 Aar. Da de var gaaet, fik han straks bevilget 10 Kr. om Maaneden, og Beløbet blev saa vidt jeg husker senere forhøjet til 15 Kr. de sidste Aar, han levede.

Naa, min Læretid fik Ende. Den 1. August 1895

fik jeg Lærebrev, hvori stod, at „Malersvend Kristian Nielsen har staaet i Lære hos undertegnede i 4 Aar fra 1. August 1891 til 1. August 1895 og i den Tid opnaaet Dygtighed i Malerfaget, hvorfor jeg herved anbefaler ham til alle vedkommende. Vejen, den 1. August 1895. A. N. Andersen.“

Man vil forstaa, at min Læremester ikke var en Mand af mange Ord.

Svendeprøver var paa den Tid ikke meget brugt — i Særdeleshed ikke paa Landet.

Jeg havde gennem en Annonce faaet Plads i Sønder Stenderup to Mil sydøst for Kolding. Det var hos en lille Malermester, der havde været nogle Aar i Amerika. Det var beskedne Forhold — jeg spiste hos Mester, men maatte logere hos hans Far, der var Skomager i Landsbyen. Jeg delte her Værelse og Seng med hans Skomagerlærling. Jeg kom godt ud af det med dem alle og lærte ogsaa et og andet nyt, som Mester havde sat sig ind i i Amerika.

Malernes Fagforening var dengang kun i sin Vorden. Der var ganske vist en Afdeling af den i Kolding, og jeg var ogsaa tilmeldt, men med Hensyn til Aflønning var det ude paa Landet saa som saa — ogsaa her. Desuden vidste jeg, at i Vejen lønnedes efter, hvad Mester syntes, at Svenden var værd. Jeg fik 6 Kr. om Ugen plus Kost og Logi.

Sdr. Stenderup var et aristokratisk Sogn. Storbønderne sagde rask væk du til Arbejderne, men forlangte at faa De igen. De kørte i lukkede Vogne til Kirke, og adskillige havde Kusk i Liberi ligesom Herremanden paa Estrup; men ellers var de saamænd flinke nok. For det meste spiste vi i Borgestuen sammen med Tjenestefolkene paa Gaardene, hvor vi arbejdede.

Jeg havde ikke været der ret mange Dage, før der kom Bud fra en af Bønderne om at hjælpe med Kornindbjergningen et Par Dage. Det var vi ikke vant til paa min Hjemegn, men Mester sagde, at det var vi skam nødt til, for Kornet skulde jo bjerges. Jeg gik ogsaa med og tog jo heller ingen Skade af det.

Jeg var i Sdr. Stenderup til hen mod jul, men da der saa ikke var mere at lave, rejste jeg til mit Hjem og skaffede mig lidt Malerarbejde hist og her. Materialer købte jeg dels hos Købmanden, dels hos min Læremester, og han var altid flink til at give mig Rabat. Paa den Maade gik et Par Maaneder. Arbejdsløshedsunderstøttelse var et ukendt Begreb. Sidst i Februar 1896 fik jeg min Fagforeningsbog og Rejsebogen fra Haandværkssvendenes Rejse- og Sygeforening afstemplet i Kolding og rejste til Flensborg (dengang var der ikke noget med Pas og andre Dikkedarer — Verden stod aaben).

Jeg kom straks i Arbejde hos en Malermester Holm, men han var drikkældig, saa jeg blev ikke længe hos ham, skønt han kunde tale dansk og i og for sig var flink nok. Jeg kom saa til at arbejde for Firmaet Jessen og Christiansen. De var blandt de førende i Faget, men helt igennem tysktalende, hvad jeg dog hurtigt kom efter. De var uhyre flinke, og der blev lavet meget fint Arbejde — alt skulde være tip-top. Jeg kom bl. a. med til at male i Gromen Keller (en kendt Vinrestaurant). Jeg fandt mig snart Kammerater, og om Søndagen tog vi paa Spadsereture til Oversø og Sankelmark, eller vi tog paa Sejltur paa den skønne Flensborg Fjord.

Flensborg var i hvert Fald dengang en herlig By. Alle var saa flinke, baade Tyskere og Danske, og selv om de kævledes en Del i den tyske og den danske Presse, saa fik man dog Indtryk af, at Flensborgere var Flensborgere uanset Nationaliteten; man var lige velset som Haandværker, enten man kom i tyske eller danske Hjem.

Jeg boede og spiste i et lille Pensionat paa Hjørnet af Südermarkt og Rothestrasse. Det var et stort, gammelt Hus, paa hvis Gavl stod „Stadt Hamburg“. Værtinden talte baade dansk og tysk og var lige elskværdig mod alle.

Jeg var i Flensborg til hen i Oktober, saa var der ikke mere Arbejde. Jeg rejste til Slesvig og var saa heldig at faa Plads hos en danskfødt Mester — han

havde endog arbejdet sammen med min Læremester i København, men han var meget tyskindstillet og talte nødig dansk. Han havde mange tyske Tillidshverv.

I Slesvig var Danskere ikke nær saa velsete som i Flensborg. Jeg befandt mig ikke nær saa godt der, selv om der var en Del at se: Gottorp Slot, der benyttedes til Husarkaserne, Domkirken m. m. Jeg var der til sidst i November, rejste saa atter hjem og var heldig at faa Arbejde hos Malermester Madsen i Vejen. Han havde sammen med min Læremester Malerarbejdet ved den nye Kirke, der da byggedes her; den blev indviet kort før Jul.

Jeg havde i Flensborg erhvervet mig nogen Færdighed i at bruge langhaaret Konturpensel i Kalkfarve, og dette førte til, at jeg kom til at dekorere med gotiske Motiver omkring Vinduerne i Kirken. Min Læremester var helt stolt paa mine Vegne over, at jeg kunde lave det. Arbejdet varede til lidt før jul, og Vinteren gik paa samme Maade som den forrige.

Før jeg rejste ud i 1897, var der sket det, at mine Forældre gerne vilde købe det gamle Kirkehus. De kunde fra forskellig Side faa økonomisk Støtte til dette. Min Mor og jeg fulgtes sidst paa Vinteren til et Sogneraadsmøde og fremførte vort Ærinde. Vi blev i og for sig velvilligt modtaget, og saavel Formanden som andre i Raadet udtalte sig velvilligt, men pludselig tog det mest fremtrædende Medlem fra Folding Sogn Ordet (det var Møllejejer Ebbesen, Sønderskov Mølle); han sagde: „Nej, dette Hus skal ikke sælges, thi i saa Fald faar den gamle Rønne Lov at staa i mange Aar endnu. Nej, den skal brydes ned saa snart ske kan, og saa bygger vi et ordentligt Hus med Sogneraadslokale, Kirkebetjentbolig, Staldplads til en Del Heste og Kørestald til Herregaardene, og saa kan vi ogsaa faa en ordentlig Leje af Huset.“ Dette vandt almindelig Tilslutning, og Mor og jeg forlod Mødet triste i Sind.

Kort Tid efter fik mine Forældre Opsigelse til at flytte til Maj, da Huset skulde nedbrydes. Man vilde dog lade dem faa første Bud paa Stillingen, naar det

nye Hus var bygget, men det turde de ikke binde an med. De vovede ikke at sætte sig for en stor Husleje, passe opstaldede Heste, servere for Sogneraadsmøder ved Møder og meget andet. De frasagde sig Stillingen, købte et lille Hus i Brørup Sogn lige ved Banelinien og kun et Kvarters Gang fra Ladelund Landbrugsskole. Det var et lille beskedent, straaetækt Hus med to smaa Værelser, Køkken, Gang og et lille Kammer samt et Udhus til Brændsel m. m. og en god Have. Hertil flyttede de 1. Maj, og jeg hjalp med Flytningen.

Min Mor fik Arbejde paa Ladelund saa meget, som hun kunde være hjemmefra. Desuden fik hun en Del Elever at vaske for. Min Far laa nu praktisk talt altid syg.

Jeg rejste atter til Flensborg og arbejdede Sommeren igennem hos Jessen og Christiansen. Jeg kunde lave pænt Arbejde i Aadring af Ege-, Nødde- og Mahognitræ, og dette kom mig til Gode. Til Gengæld lærte jeg og fik en Del Færdighed i Limfarveteknik og Dekoration. Firmaet var saadan indstillet, at de gerne modtog, hvad en fremmed kunde yde, men ikke ensidigt; de gav gerne igen, hvad en fremmed havde Brug for senere. Der var med andre Ord en udmærket Vekselvirkning.

Jeg kom hjem igen først i December, og før Jul traf jeg en ung Pige, som jeg blev meget indtaget i. Vi blev forlovet lige efter Nytaar; hun hed Marie Lyngsø og tjente paa en Gaard ved Skibelund hos gode og dygtige Mennesker. Hun var om Efteraaret fyldt 16 Aar, saa det var ung Kærlighed, og vi havde Tiden for os. Hun var Datter af en Herregaardsdaglejer og Huggehuskarl fra den lille Herregaard Ravnholt i Gesten Sogn. Hun havde været ude at tjene fra sit 10. Aar; de var i alt elleve Sødskende i hendes Hjem, og hun var den næst- yngste.

Egentlig lovede jeg Marie at blive her i Landet foreløbig og havde derfor efter en Annonce faaet Arbejde i Holstebro. Det deroppe passede mig imidlertid ikke, og da jeg traf en ung Malersvend Peter Jensen fra Beder ved Aarhus, der havde stor Lyst til at komme

sydpaa, men var ængstelig for Sproget, blev jeg klar over, at ogsaa jeg maatte sydpaa igen, og vi besluttede at rejse sammen. Vi rejste i Paasken lige igennem til Flensborg og fik Arbejde hos Malermester Rossi, en gammel fin Mester.

Jeg skrev til Marie, at jeg var kommet til den Overbevisning, at skulde vor Fremtid lykkes, maatte jeg tage en rigtig Tur ud for at uddanne mig, men jeg vilde komme en Tur hjem i Pinsen, og saa skulde hun med hjem til mine Forældre — det havde hun endnu ikke været. Hun svarede, at hun glædede sig til Pinsen, men vilde i øvrigt vente paa mig, saa længe det skulde være.

Jeg var hjemme i Pinsen. Mine Forældre var meget glade for Marie; hun var saa sød og rar og ligefrem og fornuftig i alle Retninger. Hun var heller ikke ked af, at jeg rejste igen — det skulde jo være for vort fælles bedste. Hun sagde ogsaa, at næste Aar vilde hun lære at sy, for det kunde altid komme os til Nytte.

Min Kammerat Peter og jeg mødtes i Flensborg igen 2. Pinsedag og rejste straks til Byen Hannover, hvor vi arbejdede sammen nogle faa Uger.

Paa Mariæ Kirkegaard i Hannover saa vi en mærkelig Grav. Det meget store Gravmæle var opbygget af store vistnok Sandstensblokke, og ned over disse var hugget ligesom et Tæppe eller maaske snarere som en Pergamentrulle, hvorpaa var indhugget følgende (frit oversat): „Denne til evig Tid købte Grav maa Menneskehaand aldrig aabne“. I de smalle Fuger, der var mellem Stenblokkene, havde øverst oppe engang i længst svunden Tid et Frø fra et Træ fæstnet sig og slaaet Rødder, og disse havde gennem Tiderne banet sig Vej ned, saa der nu stod et stort Træ, der ganske havde sprængt Graven. Monumentets Kvadre hældede nu ud til alle Sider, men blev samtidig holdt fast af Træets Bark, der laa som en Pølle rundt om Træet. Et tavst Bevis paa, Mennesket spaar, men Gud raa'r. . . .